

Publicum Portorium Illyrici a Mithraismus v Dunajské oblasti

Juraj Sarkisjan

Abstrakt

Studium o kultu boha Mithry se už dlouhodoběji těší velikému zájmu množství akademiků, pracujících v poměrně širokém spektru odborů od archeobotaniky po zooarcheologii. Cílem této práce bylo doplnit, zrevidovat a kategorizovat informace, které dlouhodobě naznačovaly propojení mezi *Publicem Portorium Illyrici* a šířením Mithraismu v Dunajské oblasti. Tato práce byla zároveň využita i na přepracování modelu, kterým byl tento celní okresek vnímán od prvních odborných prací zabývajících se uvedeným tématem. Dosažení těchto cílů bylo uskutečněno na základě zpracování epigrafických nápisů kategorizovaných v datasetech, což umožnilo nejen práci s analytickými nástroji typu GIS, ale také s nástroji, umožňujícími vizualizaci sociálních sítí.

Metodologie práce je založena na několika prolínajících se krocích, z nichž se každý zaměřuje na odlišný aspekt studia. Prvním krokem byla extrakce dat z online epigrafických databází, na základě klíčových slov a následným doplněním tohoto datasetu s již existujícími písemnými prameny, které zajišťovaly především vyšší míru kompletace. Výsledkem bylo vytvoření vícero datasetů, umožňujících nejen rychlejší práci s materiálem, ale byly především použity k získávání důležitých analytických výstupů. Paralelně s tímto krokem probíhalo studium historických pramenů a odborné literatury, což se odráží v kapitole zabývající se všeobecnými historiografickými a demografickými poznatky o zkoumané oblasti, nazvané Dunajská oblast skládající se z 9 provincií: Reatie, Norikum, Panónia Superior, Panónia Inferior, Dalmácie, Moesia Superior, Moesia Inferior, Dácie a Regio X Venetia et Histria. Společně s těmito poznatky byly zpracovány i mithraistické nálezy s důrazem na určení významných komunit, identifikovaných na základě existence mithraistické svatyně nebo větší koncentraci mithraistických hlavních kultových scén tzv. tauroktonií. V rámci rozšiřování historiografických poznatků byly zpracovány i informace o fungování výběru *portoria* v Dunajské oblasti.

Pro získání relevantního propojení mezi členy *Publica Portoria Illyrici* a kultem boha Mithry, byl v práci hlavní důraz kladen na jednotlivce i jednotlivé lokality. Tuto snahu odráží především důležitá rekonstrukce personální struktury tohoto celního okrsku, díky vizualizaci jeho sociální sítě.

Rekonstrukce sociální sítě vedla spolu s dalšími nálezy a dodatečnými GIS analýzami, k potvrzení duality, (resp. triparity) tohoto okrsku – minimálně od nástupu T. Iulia Saturnina v roce 146 n.l. Dělna Ilyrského celního okrsku vysvětluje především rozdíly mezi náboženskou preferencí členů v západní oblasti (Norikum, Panónia Superior i Inferior a minimálně severní část Dalmácie) a východní oblasti (Moesia Superior, západní část Moesia Inferior a Dacia). Avšak zároveň napomáhá určit, do jaké oblasti se mohla mithraistická komunita členů *Publica Portoria Illyrici* rozšiřovat. A především je jí zdůrazněna a vysvětlena důležitá úloha antického Poetovia, kterou tato antická lokalita sehrála při rozšiřování kultu boha Mithry.